

Komunisti u selu

Vlado Cvjetićanin

Danas se opravdano govori o »prestrojavanju u hodu« komunista radi izvršavanja složenih i odgovornih zadataka koje je pred naše socijalističko društvo postavila društvena i privredna reforma. Prestrojavanje znači kadrovska, organizaciono i idejno jačanje organizacija SK i aktivno, smišljeno i plansko izvršavanje zadataka koje organizacije pred sebe postavljaju na osnovu analiza i proučavanja problema sredina u kojima djeluju. Međutim, sve organizacije SK ne ulaze u reformu pod jednakim uvjetima s obzirom na različite nivo izgrađenosti i organiziranosti.

Seoske su organizacije SK u tom pogledu vjerojatno u najnepovoljnijem položaju. S jedne strane, one djeluju u oblasti koja je u našem dosadašnjem razvoju najviše zaostajala (selo i poljoprivreda), bila najviše zapostavljena, i koja je bila najviše opterećena s negativnih nasljeđem prošlosti. S druge strane, sam put socijalističkog preobražaja poljoprivrede, koji se sastoji u respektiranju privatnog posjeda, ali mu je cilj širenje društvenog sektora, implicira u sebi oštre protivurječnosti, suženu bazu razvoja samoupravljanja i razvijanja socijalističkih proizvodnih odnosa.

Sada seoske organizacije SK moraju odgovoriti na osnovno pitanje: kakva je bila njihova uloga u dosadašnjem razvoju socijalizma u selu i u poljoprivredi i kakve su sve slabosti i poteškoće pratile njihovo djelovanje u seoskim sredinama? Sagledavanje vlastitih slabosti u dosadašnjem radu osnovni je preduvjet da se u novim uvjetima razvoja našeg socijalističkog društva osnovne organizacije SK prestroje, pripreme i prihvate novih i složenih zadataka koje je postavila društvena i privredna reforma. U tom smislu želimo nepretenciozno upozoriti samo na neke probleme iz dosadašnjeg rada seoskih organizacija SK u Hrvatskoj kao prilog raspravi o reformi SK u selu. Kao osnova za zaključivanje služe nam materijali sa savjetovanja komunista na selu održanih prošle godine u gotovo svim općinama SR Hrvatske. No općenito će biti više riječi o slabostima jer na njih treba u ovom momentu skrenuti veću pažnju.

Neke ocjene o radu seoskih organizacija SK

Evo samo nekih najkarakterističnijih ocjena rada organizacija SK u selima, koje nalazimo u osvrtu na održana savjetovanja o radu komunista u selu.¹

Krapina:

U pogledu sadržaja rada seoskih organizacija SK ističe se slijedeće: odsutnost planiranja rada, rad koji se stihijski nametao nije bio primjeren potrebama seoskih sredina, nije bio usmjeren na ključne probleme seoskih stanovnika, nije bio dugoročno orijentiran i sistematičan, u centru pažnje su često bila periferna pitanja (organizaciona, disciplina, članarina itd.), a zanemarena osnovna: poljoprivredna proizvodnja i socijalistički odnosi na selu.

Split:

Često se osnovne organizacije SK na selu gube u raspravama oko organizaciono-kadrovskih pitanja, zapostavljajući pri tome ključne i bitne probleme iz života i rada svojih sredina (ovo je tipično za zagorski dio kotara).

Bjelovar:

Na selu u organizacijama prilično vlada oportunitizam, familijarnost.

Seoske organizacije najčešće su zatvorene, inertne, bez sadržaja rada, kontakti s rukovodstvima nisu česti i u pravo vrijeme, često postoji izvjesna dezorijentacija što, kako i kada konkretno raditi.

Najčešće osnovnu djelatnost nose pojedinci, aktivisti i entuzijasti, a velik broj članova stoji po strani.

Koprivnica:

U sadržaju rada seoskih organizacija dominiraju uglavnom organizaciona pitanja, a manje se raspravlja o proizvodnji, kooperaciji, komunalnim, zdravstvenim i ostalim pitanjima standarda na kojima bi se mogla osigurati suradnja i aktivnost širenja kruga seoskih stanovnika.

Članovi SK nisu dovoljno uključeni u rad drugih društvenih organizacija u selima.

Velika Gorica:

Posebno se ukazuje na neizgrađenost seoskih organizacija SK (nedovoljni idejno-politički nivo članova, odsutnost adekvatnog sadržaja rada, neorganiziranost i nepripremljenost sastanaka, zastarjeli stil i metoda rada, toleriranje lošeg i nemoralnog ponašanja dijela članova SK, pasivnost aktiva SK u selima, itd.), što je dovelo do toga da su ove organizacije postepeno gubile autoritet, a prema tome i interes građana da uđu u ovu organizaciju postajao je sve manji.

Karlovac:

Nastojanje oko specijalizacije u poljoprivrednoj proizvodnji, širenja kooperacije, sortnih sjemenâ, inovacija itd. napreduje više pod utjecajem općih tendencija nego posredstvom rada organizacija SK u čijim raspravama i dnevnim redovima sada rijetko susrećemo ove i druge probleme.

Glina:

Rad osnovnih organizacija SK na selu stagnira i to zbog neizgrađenog metoda rada, formalizma, deklarativnosti, čak ima slučajeva nepridržavanja statuta, zatim ima oportunitizma u smislu nezamjeravanja.

Slab je utjecaj rada osnovnih organizacija SK na rad drugih društvenih organizacija u selu.

¹ Osvrt na održana savjetovanja o radu komunista na selu — napisali su za potrebe bivše Komisije za društveno-ekonomski razvoj i organiziranost komunista na selu CK SKH stručni suradnici Agrarnog instituta: Vlado Cvjetičanin, Svetozar Livada i Vlado Puljiz. Osvrt je pisan na osnovu izvornih dokumenata sa savjetovanja (referati, izvještaji, zapisnici), kao i ličnih zapažanja i bilježaka autora.

Karakteristično je na primjer da su od 199 kooperanata u selima svega 27 članovi SK. Zaključci su više deklarativni u smislu »trebalo bi«; nema konkretnih primjera što i kako učiniti u cilju prevladavanja stagnacije u radu seoskih organizacija.

Može se reći da su ovakve i slične ocjene tipične za gotovo sve seoske organizacije SK.

Na pitanje koji su uzroci ovakvom stanju u seoskim organizacijama SK nije nimalo lako dati odgovor. U materijalima sa savjetovanja tek djelomično i sporadično ukazuje se na uzroke, a više se konstatira stanje i zahtijeva otklanjanje slabosti i propusta u radu. Nedostaju nam ozbiljnija i kompleksnija ispitivanja na osnovu kojih bi se moglo ne samo utvrditi uzroke nego i ukazati na moguće mjere koje bi bilo potrebno poduzeti da se seoske organizacije SK ne samo oslobode postojećih slabosti nego i aktivno uključe u procese socijalističkog preobražaja sela i poljoprivrede u novim uvjetima razvoja našeg društva.

Utoliko možemo sada samo upozoriti na neke momente koji su po našem mišljenju značajni za sagledavanje uzroka postojećeg stanja seoskih organizacija SK.

Promjene u socijalnoj strukturi članstva

U seoskim organizacijama SK sve je manje poljoprivrednika.

U razdoblju od 1953. g. do 1965. broj poljoprivrednika u **seoskim** organizacijama SK u Hrvatskoj smanjio se od 28.883 na svega 10.679, a njihovo relativno učešće u socijalnoj strukturi članstva od 54,1% u 1953. g. na 26,9% u 1965. g. U istom razdoblju broj radnika povećao se od 7.758 na 8.731 člana ili relativno od 14,5% na 21,9%, broj službenika brojčano se nešto smanjio (od 12.227 na 11.937 člana) ali relativno znatno povećao (od 22,9% na 30,0%), dok se jedino gotovo dvostruko povećala kategorija »ostali« (penzioneri, domaćice, zanatlije i dr.).

Sasvim opravdano se smatra da to ima znatan ako ne presudan utjecaj na sadržaj rada osnovnih organizacija SK u selu. Naime, poljoprivredna proizvodnja i sve ono što je vezano uz nju (kooperacija, plasman, tehnologija) gotovo je najmanje predmet rasprava na sastancima organizacija SK, budući da većina članstva nije zainteresirana za tu problematiku.

I ovdje ćemo citirati neke karakteristične podatke iz spomenutog »Osvrta...«, koji se odnose na ovo pitanje.

Koprivnica:

Dok su u socijalnoj strukturi članstva 1963. g. dominirali seljaci (bilo ih je 212), dotle 1965. g. njih je svega 108, a dominantno mjesto imaju službenici (220).

U seoskoj organizaciji SK u selu Botovu od ukupno 16 članova, svega je jedan poljoprivrednik. Većina su radnici.

U selu Drnje od ukupno 32 člana SK, svega je jedan poljoprivrednik i jedan omladinac (omladinska organizacija broji 42 člana, ali ni jedan od njih nije poljoprivrednik).

Bjelovar:

Od ukupno 5.039 članova u seoskim organizacijama 1.081 je radnika, 840 službenika, pripadnika tehničke inteligencije 81, seljak-radnik-službenik 1.187 i čistih poljoprivrednika 1.860 ili 33%.

S obzirom da na ovom području ima oko 178.000 stanovnika koji se djelomično ili potpuno bave poljoprivredom broj članova SK — seljaka je zabrinjavajuće mali.

Nova Gradiška:

Sastav organizacija nije zadovoljavajući i teško ga je dovesti u užu vezu s poboljšanjem poljoprivredne proizvodnje. Od 752 člana u 48 organizacija samo 117 su poljoprivrednici. U 10 organizacija je samo po jedan a u 6 po dva poljoprivrednika. I ovdje broj seljaka u organizacijama opada.

Vukovar:

U svim seoskim organizacijama SK nalazi se 478 članova ili 13,6% od ukupnog broja na području općine. Od tog broja 55 ili 11,5% je žena, a individualnih proizvođača je 68 što ukazuje na neadekvatnu strukturu članstva. U istim organizacijama je i 159 radnika i 188 službenika. I ovdje nalazimo 6 organizacija koje u svojim redovima nemaju niti jednog individualnog proizvođača.

Čakovec:

Od 1963. broj članova Saveza komunista u ovoj općini rapidno opada. 1963. bilo ih je 1.522 a 1965. god. 1.300, od čega na poljoprivrednike otpada samo 140. To je nesrazmjerno broju poljoprivrednog stanovništva u ovoj općini, koje u ukupnom stanovništvu učestvuje s 51%. Od ukupno 51 seoske organizacije SK samo u tri organizacije sekretar je po zanimanju poljoprivrednik. Prosječan broj članova seoskih organizacija iznosi manje od 3.

Zabok:

Socijalna struktura članova seoskih organizacija prilično je nepovoljna, jer poljoprivrednika ima svega 40 ili 22,7% od ukupnog broja članova SK vezanih u seoskim organizacijama. Toliko ima radnika, zatim službenika, nešto manje penzionera (18,6%), oko 10% prosvjetnih radnika, dok su ostalo obrtnici, domaćice i đaci (1—2%). Svega jedan poljoprivredni stručnjak je član SK.

Velika Gorica:

U socijalnoj strukturi članstva seoskih organizacija dominiraju radnici (31%), seljaka i službenika je skoro podjednako (oko 22%). U 8 seoskih organizacija uopće nema seljaka članova SK, a u većini ostalih ima svega 5—6. U svega 3 seoske organizacije (Ruča-Suša, Kozjača i Hotnja) seljaci čine većinu u ukupnom članstvu.

Karlovac:

U 37 osnovnih organizacija SK u komuni Gospić 13 ih je bez ijednog poljoprivrednika. U Ozlju (općina) tri sela sa 300—400 stanovnika nemaju nijednog člana SK.

Čak u T. Korenici ima sela bez članova SK, a u 31 organizaciji preko 50% članova nisu poljoprivrednici.

Glina:

Broj članova SK zemljoradnika opada u ovoj općini. Tako ih je 1964. bilo 396, a 1966. g. 318. Na to je naročito utjecalo i relativno veliko penzioniranje dobrog broja članova zemljoradnika koji se sada ne iskazuju kao poljoprivrednici

Split:

U socijalnoj strukturi članstva danas su poljoprivrednici u manjini. Od ukupno 750 članova svega 70 su poljoprivrednici, a u kaštelanskom bazenu u 6 seoskih organizacija sa 268 članova, svega su 2 poljoprivrednika. U općini Imotski, kao izrazito poljoprivrednoj, od 435 članova SK u seoskim organizacijama svega 25 su poljoprivrednici, a u Drnišu od 436 članova SK svega 67 je poljoprivrednika.

Pazin:

Socijalni sastav članstva seoskih organizacija SK (1966): 1) seljaci 53, 2) domaćice 21, 3) radnici 34, 4) službenici 65, 5) ostali 25.

Ova pojava smanjivanja broja poljoprivrednika u redovima SK obično se objašnjava ovim razlozima:

a) deagrariacijom seoskog stanovništva uslijed čega članovi SK prelaze iz seoskih u druge osnovne organizacije SK (ovo obično ne znači i mijenjanje mjesta boravka).

b) Tzv. strogi kriterij prijema u SK i neizgrađena politika primanja rezultiraju smanjivanjem članstva isključivanjem, i to uglavnom poljoprivrednika, s jedne strane, te sporim podmlađivanjem organizacije SK (tzv. strogi kriteriji i ovdje igraju svoju ulogu) iz redova poljoprivrednika s druge strane.

c) Uslijed nezadovoljstva s agrarnom politikom, naročito postupcima lokalnih društvenih gospodarstava, izvjestan broj članova posebno poljoprivrednika napušta organizacije SK (npr. u ove ubrajaju poljoprivrednike koji napuštaju organizacije SK zbog odlaska na rad u inozemstvo).

Teško je reći koliko je pojedini od ovih razloga presudan za smanjenje broja poljoprivrednika u SK. Možda čak postoje i bitniji uzroci koji su uvjetovali navedene promjene u socijalnoj strukturi komunista na selu. Na neke od njih osvrnut ćemo se u daljnjem tekstu.

Odsutnost izgrađene politike primanja i kažnjavanja članova SK

Izmijenjena socijalna struktura članstva seoskih organizacija SK imala je i ima znatnog utjecaja na politiku primanja i kažnjavanja članova SK. Poljoprivrednika se prima sve manje, a sve više ih se isključuje.

To potvrđuju i podaci o primanju i isključivanju članova SK u SR Hrvatskoj (ne raspoložemo s podacima koji bi se odnosili samo na seoske organizacije).

Primljeni u SK i isključeni iz SK u SR Hrvatskoj

Godina	Ukupno primljeno	Od toga primjeno poljoprivr.	% poljoprivr.	Ukupno isključeno	Od toga poljoprivr.	% poljoprivr.
1954.	4.671	1.113	23,8	10.920	5.027 +	46,0
1955.	5.243	1.169	22,3	7.109	2.158 +	30,4
1956.	11.641	2.211	18,9	5.085	1.577 —	31,0
1957.	24.204	5.451	22,5	3.204	816 —	25,5
1958.	28.544	5.613	19,7	3.634	947 —	26,1
1959.	27.756	4.974	17,9	3.742	872 —	23,3
1960.	20.346	3.263	16,1	3.284	699 —	21,3
1961.	15.899	2.176	13,7	2.967	654 —	22,0
1962.	5.554	626	11,3	4.299	609 ∅	14,2
1963.	6.653	402	6,0	2.985	409 ∅	13,7
1964.	8.496	561	6,6	2.456	343 +	14,0
1965.	10.193	655	6,4	2.480	211 —	8,5
Ukupno	169.200	28.216	16,7	52.065	14.322	

Kako vidimo, učešće poljoprivrednika među novoprimljenim članovima SK iz godine u godinu smanjivalo se, naročito posljednjih nekoliko godina kada se to učešće svelo na rekli bismo simboličan postotak. Isto tako vidimo da je broj novoprimljenih poljoprivrednika vrlo mali. To postaje uočljivije kada broj poljoprivrednika stavimo u odnos prema drugim socioprofesionalnim kategorijama.

Sve do 1963. godine postotak novoprimitljenih poljoprivrednika bio je znatno veći nego li je učešće poljoprivrednika u socijalnoj strukturi članstva SK. Međutim, od tada ta se razlika gotovo potpuno izgubila, **što upućuje na zaključak da je pitanje primanja poljoprivrednika naročito zanemareno u posljednjih nekoliko godina.**

Na sličan zaključak upućuje nas upoređenje broja primitljenih i isključenih poljoprivrednika, jer relativno veoma povoljan odnos koji se odražava u periodu 1956—1961. g. (znatno veći broj primitljenih od isključenih) naglo se pogoršao poslije 1962. g. kada je broj isključenih i primitljenih gotovo jednak. Iz spomenutog »Osvrta...« navodimo neke izvode koji tretiraju ovo pitanje:

Krapina:

Od 1961. do 1965. g. primitljeno je samo 26 članova u osnovne organizacije SK na selu, od čega 3 zemljoradnika. Broj primitljenih nalazi se u opadanju posljednjih godina, a u 1964. i 1965. g. nitko iz redova poljoprivrednika nije primitljen u SK. U zadnjih 5 godina kažnjeno je 20 članova, od toga isključenjem 14. Razlozi: politička neaktivnost i neodgovornost (15), kriminal (2), religioznost (2), narušavanje lika člana SK (1). Ovaj prvi razlog može se shvatiti tek u kontekstu onoga što je rečeno o sadržaji i metodi rada seoskih organizacija SK.

U prosjeku tek oko 40% učenika osnovnih škola uspijeva nastaviti školovanje. Iako se ova omladina nastoji zaposliti kao nekvalificirana radna snaga, ipak ih dobar broj ostaje živjeti na selu. Tu je zapravo izvor za obnavljanje organizacija SK, ali na tom se treba sistematski i organizirano raditi. Da li se to čini? Postoje li snage u seoskim organizacijama koje bi to mogle činiti?

Čakovec:

Prijem novih članova je veoma rijedak, posebno prijem poljoprivrednika. Dio poduzetnih seljaka, uglavnom robnih proizvođača, ne želi ući u Savez komunista jer se boji da se ne bi smio baviti privatnim prevozom, pečenjem cigle i drugim djelatnostima.

Dio mladih, da se ne bi sukobio s roditeljima, vrši religiozne obrede (vjenčanje, krštenje, kumovanje u crkvi, proslavu vjerskih praznika itd.) pa se boji ući u Savez komunista ili pak partijske organizacije od ovakvih posebno zaziru.

Zelina:

Mladi su zainteresirani da postanu članovi, ali zbog toga što žele da brak sklope u crkvi neće da ulaze u SK. Zaposleni seljaci boje se novih dodatnih obaveza u organizaciji.

Velika Gorica:

Prijem seljaka u SK očito ne zadovoljava. Npr. u razdoblju od 1960. do 1965. g. primitljeno je ukupno 346 od čega svega 34 ili 9,8% seljaka. O uzrocima ove pojave u referatu se konstatira:

»...na selu nismo poštivali i podržavali napredne proizvođače. Nismo cijele ljude na osnovu njihovog odnosa prema svom gospodarstvu i proizvodnji. Za nas su na selu više vrijedili oni koji dobro pričaju, odobravaju naša mišljenja, pozitivno se izražavaju o svemu i svačemu, dolaze na razne sastanke, a na drugoj strani su slabi poljoprivredni proizvođači.

Kao po nekom pravilu u organizaciji SK osim izuzetaka imali smo a imamo i sada malo naprednih proizvođača, malo dobrih gospodara, ne po veličini posjeda nego po proizvodnji i nije nimalo slučajno što su mještani 'prstom ukazivali' na članove SK kao na negativne primjere u poljoprivredi.«

Među članovima SK seljacima gotovo uopće nema omladine (svega 3 člana), a oko 40% ih ima preko 35 godina. Svega su dvije žene. Smatra se da omladina i žene u selu nemaju interesa da budu članovi SK. Međutim, anketa organizacije SSRNJ pokazala je da preko 100 omladinaca i omladinki sa sela žele postati članovi SK.

Koprivnica:

Osipanje članstva naročito se osjetilo u periodu okrupnjavanja organizacija, kada su članovi iz manjih organizacija došli u teže uvjete, pa su odustajali od daljnjih sudjelovanja u radu SK. Organizacije preoštro reaguju na pojave religioznosti svojih članova ili pripadnika njihovih užih obitelji, često ne udubljujući se u prave razloge ovakvih pojava. U tom smislu karakterističan je odgovor jednog člana SK seljaka koji je zbog religioznosti odgovarao pred svojom partijskom organizacijom:

»Mislim da me se ne treba kazniti što sam pogriješio. Ja s religijom nemam ništa zajedničko. Moja se djeca također odgajaju u tom duhu. Ono što mi djeca bez mog znanja neki puta učine pod jakim utjecajem bake i djeda, to njihova djeca sigurno više neće činiti kada ja budem djed. Vi me kaznite, ali ja se s tim ne slažem. Meni je to krivo kada ja znam da ja nisam taj.«

Nova Gradiška:

Postavlja se pitanje kriterija za prijem odnosno kažnjavanja članova pa nam se u tom smislu čini da bi trebalo više respektirati specifične uvjete seoskih organizacija i na tom osnovu graditi i ujednačavati te kriterije. Recimo — zar uspješan rad na zemlji, marljivost i uzorno gospodarstvo ne mogu biti elementi koji će u dobrom dijelu vrednovati jednog člana ili kandidata? Tako bi se izbjeglo da na dnevnim redovima dominiraju formalna i sporedna pitanja pa da se na neki način favorizira tema unapređenja poljoprivrede i drugih seoskih aktivnosti.

Karlovac:

Neki izjavljuju da ne žele ući u SK, jer tako ne bi mogli ići na rad u inozemstvo. U pojedinim selima prevladava shvaćanje da neki jači poljoprivrednici ne mogu biti primljeni u SK. U 16 organizacija na selu u općini Duga Resa u posljednje 3 godine nije primljen nijedan poljoprivrednik u SK, a u 6 svega po jedan.

Split:

U općini Biograd na moru 1948. g. bilo je 242 člana SK u seoskim organizacijama, a danas svega 160, jer je u međuvremenu isključeno iz SK 130 članova, uglavnom poljoprivrednika. Općina Brač još je tipičnija, jer danas u seoskim organizacijama ima 43 člana poljoprivrednika, dok je u poslijeratnom periodu isključeno 165 članova SK koji su i danas poljoprivrednici.

Iz seoskih organizacija u Omišu isključeno je u posljednjih 10 godina 201 član SK, a danas seoske organizacije broje 291 član.

U izvodima koje smo citirali sadržana su i neka objašnjenja zbog čega se u seoskim organizacijama vodila pogrešna, bolje rečeno stihijna i neplanska politika primanja i kažnjavanja članova SK. Kako smo vidjeli, to je najviše pogodilo poljoprivrednike. Spominje se utjecaj religije, čiji predstavnici sve snažnije utječu na seosku populaciju, posebno omladinu. Međutim, isključenja zasnovana na toj osnovi mogu biti pogrešna, što pokazuje citirana izjava člana SK iz Koprivnice. Nadalje, čini se da je rad sa seoskom omladinom svugdje zapostavljen, pogotovo s omladinom koja radi na individualnom posjedu. Kako je istaknuto u komentaru iz N. Gradiške, V. Gorice i Vinkovaca, kriteriji za prijem poljoprivrednika u SK zastarjeli su, a novi nisu izgrađeni.

Ovakva kretanja u pogledu primanja i isključivanja članova iz seoskih organizacija SK negativno su se odrazila na starosnu strukturu članstva.

Dakle, pogoršavanje starosne strukture je očigledno. Iako uporedivi podaci za prethodnu godinu ne postoje, može se sa sigurnošću pretpostaviti da je taj proces starenja članstva seoskih organizacija SK počeo davno prije. Iz ovog možemo zaključiti sljedeće:

1) prilikom napuštanja seoskih organizacija SK (prelaženjem u druge vrste organizacija SK, napuštanje, isključivanje) vršila se negativna selekcija, tj. pretežno su to činili mlađi članovi;

2) u politici primanja u seoske organizacije SK nije se dovoljno vodilo računa o omladini, a najmanje je primljeno omladinaca-poljoprivrednika;

3) iako su kretanja u starosnoj strukturi članova i kod ostalih organizacija SK prilično nepovoljna, ipak nigdje nisu tako naglašena kao kod seoskih organizacija.²

Starosna struktura članova seoskih osnovnih organizacija SK u SR Hrvatskoj
(u %)

Godina	Do 25 g.	26—40	41—55	56 i više
1961.	19,8	57,8	17,4	5,0
1962.	16,4	57,6	19,3	6,7
1963.	13,6	57,4	21,1	7,9
1964.	12,6	54,9	23,5	9,0
1965.	12,0	53,2	24,5	10,3

Neka organizaciona pitanja

Uslijed opadanja broja članova u seoskim organizacijama one su se smanjivale, pa ih je trebalo ujedinjavati. Npr. broj članova SK se u 1965. g smanjio za 25,4% u odnosu na stanje 1953. g. (53.357 članova), a broj osnovnih organizacija za 41%. Okrupnjavanjem je dakle trebalo riješiti probleme brojnih patuljastih organizacija sa svega 2—3 člana. Međutim, ovakav mehanički način rješavanja organizacionih pitanja otvorio je niz novih problema i izazvao druge nepredviđene negativne posljedice o kojima govore slijedeći citati:

Bjelovar:

U ovom kotaru u 300 sela uopće nema organizacije SK, čak u 253 od ukupno 771 sela nema nijednog člana SK.

Organizacije uglavnom imaju 10—20 članova. Nesređene su, a sastanci nisu redoviti. Ima zahtjeva da se ide na novo formiranje nekih organizacija SK u onim selima iz kojih su formirane organizacije za veći broj naselja.

Cakovec:

23 sela u ovoj općini nemaju organizaciju Saveza komunista. Neki komunisti moraju odlaziti na sastanke i preko 10 km. S obzirom na sadržaj tretiranih problema rapidno rastu izostanci sa sastanaka, a posebno poljoprivrednika.

Velika Gorica:

Reorganizacijom se pokušalo okrupniti seoske organizacije, međutim, gotovo svugdje su članovi SK iz pripojenih sela napustili organizaciju SK. Zbog toga se odustalo od daljnjeg fuzioniranja malih seoskih organizacija SK.

² Npr. u poduzećima se broj članova starih do 25 g. smanjio od 18,6% u 1961. na 11,1% u 1965. Međutim broj članova SK u dobi između 26—40 g. nešto se povećao (od 63,9% na 66,1%); i u teritorijalnim organizacijama situacija je slična onoj kod seoskih organizacija SK: kod školskih organizacija također je opao broj mladih u dobi do 25. g. (od 76,6% na 23,6%), ali se znatno povećao broj članova u srednjoj starosnoj kategoriji (26—40 g.) i to od 20,7% na 59,1%

Nova Gradiška:

U polovini sela djeluju organizacije SK, a osnovna im je slabost malobrojnost članstva. Naime, od 48 samo 10 organizacija ima više od 20, a čak preko 20 manje od 10 članova: iz te malobrojnosti proizlazi slaba organizacija rada i nesagledavanje specifičnih zadataka pred organizacijama. Zbog toga su se u zadnje vrijeme formirale veće organizacije s odjeljenjima (od 14 malih osnovano je 7 većih s odjeljenjima). No to nije dalo rezultate jer je došlo do pasivizacije nekih odjeljenja. Oni se dugo nisu sastajali a javio se i osjećaj da su na taj način odjeljenjima oduzeta prava. To samo po sebi pokazuje kompleksnost organizacionog problema seoskih organizacija i potrebu nastojanja da se svaka reorganizacija pažljivo pripremi.

Danas još uvijek postoji relativno veliki broj tzv. patuljastih organizacija u selima, sa svega 2—3 člana, čiji rad ne zadovoljava. S druge strane u velikom broju sela nema uopće organizacija SK iako ih je nekada bilo. Dakle, ostala su otvorena suštinska pitanja organiziranosti komunista u selu. Nema sumnje da je rješavanje organizacionih pitanja rada komunista u selu usko vezano uz naprijed iznijete probleme seoskih organizacija (sadržaj rada, pravilna politika primanja i kažnjavanja članov SK; socijalna struktura, starosna struktura), kao i o još nekim o kojima će biti riječi kasnije. No po našem mišljenju potrebno je posebno razmotriti pitanje kako aktivizirati i organizirati cjelokupno članstvo SK u selima, koje daleko premašuje broj članova koji su vezani u seoskim osnovnim organizacijama SK. Rješenje je trebalo biti: **aktiv SK**, odnosno suradnja različitih osnovnih organizacija (teritorijalnih odnosno seoskih i radnih organizacija i ustanova). Evo šta je o tome problemu konstatirano na savjetovanjima:

Koprivnica:

Članovi SK koji žive u selima, a rade u privrednim organizacijama potpuno su pasivni. Njih je u nekim selima daleko više nego članova SK u seoskim organizacijama SK (npr. u selu Peteranec u seoskoj organizaciji je 9, a van nje 20 članova SK, u Koprivničkom Ivancu taj omjer je 7 : 17).

Organizacija zadruga broji 9 članova SK. Obje organizacije slabo surađuju i seoska organizacija traži spajanje dviju organizacija u jednu, ali općinski komitet na to ne daje odgovora; isti zahtjev je postavila seoska organizacija SK u selu K. Bregi (V. Poganac).

Zabok:

Dobar broj članova SK u selu vezan je u svojim radnim organizacijama (preko 50% domaćinstava u općini su tzv. mješovita domaćinstva); ova kao i prethodno istaknuta činjenica o veoma malom broju »čistih« poljoprivrednika u SK ima loše reperkusije na poljoprivredu, jer se u dovoljnoj mjeri ne osjeća djelovanje svjesnih subjektivnih snaga na unapređenju proizvodnje i socijalističkih društvenih odnosa u selu. Zapravo, front tih snaga je veoma sužen, a istovremeno se ne poduzimaju nikakve mjere za njegovo proširivanje. *Taj aktiv članova SK u selima pasivan je i de facto neuključen u aktivnosti društveno-političkih organizacija na razrješavanju postojećih problema iz života i rada seoskog stanovništva.*

Županja:

Sada ima i 95 članova koji rade u društvenom sektoru poljoprivrede, što je najveća grupacija zaposlenih. Stvaranjem tih organizacija u društvenoj poljoprivredi »osiromašene« su mnoge seoske organizacije, a suradnja između organizacija u poduzeću i onih na selu de facto i nema.

Sisak:

U selima živi 122 člana SK, koji nisu povezani ni formalno, a najčešće ni radno sa seoskim organizacijama.

Pazin:

340 članova SK živi u selu, ali svega 212 je povezano u seoskim osnovnim organizacijama ili 62,3%.

Nema sumnje da bi problem aktiva SK i suradnje osnovnih organizacija SK organiziranih na različitim principima bilo vrijedno izučiti, naročito sa stanovišta specifičnih uvjeta seoskih sredina i problema seoskih organizacija SK. Aktivizacija tih snaga u selima znatno bi osvježila seoske organizacije SK. Postojeći problemi počeli bi se brže rješavati a SK kao idejna snaga afirmirala bi se i u seoskim sredinama.

Ideološko-politički rad

U nedovoljnoj ideološko-političkoj izgrađenosti članova seoskih organizacija, niskoj obrazovnoj strukturi članstva, slaboj informiranosti i nepoznavanju osnovnih intencija politike SK, posebno poljoprivrednika članova SK, treba tražiti jedan od osnovnih uzroka za gotovo sve slabosti rada seoskih organizacija. Taj ljudski, kadrovski faktor je u ovim organizacijama najslabiji. To je donekle i razumljivo ako uzmemo u obzir seoske uvjete života i specifične okolnosti djelovanja komunista na selu. Utoliko je pomoć ovim organizacijama najpotrebnija. Ona bi morala biti sistematska i planirana, te usmjerena potrebama komunista u selu. Na tome su općinski komiteti relativno malo učinili, te su o tom sami komunisti sa sela na savjetovanjima mnogo govorili. Danas se od komunista u ovom smislu više zahtijeva nego ikada prije. Utoliko se problem ideološko-političkog obrazovanja komunista u selu postavlja kao neodgodivi imperativ. Posebno je to aktuelno za rukovodioce osnovnih organizacija SK, koji trebaju služiti kao primjer ostalom članstvu, i o kojima u znatnoj mjeri ovisi kvalitet rada cijele organizacije.

Vodeći računa o osobenostima seoskog načina života koji se sastoji u svakodnevnom kontaktu s prirodom, aleatornosti žetve i dohotka, težnji da se postigne paritet standarda s gradom itd. trebalo bi obogatiti ideološki rad u selu i dati mu puni sadržaj kroz konkretne akcije koje su ovdje daleko najdjelotvornije.

Jedna diskusija

Na savjetovanju u Velikoj Gorici vodila se veoma živa diskusija. Jedna od njih čini nam se ilustrativna za mnoge probleme o kojima je bilo riječi na ovim savjetovanjima, posebno za položaj i ulogu komunista na selu, način rezoniranja, te doživljavanja problema s kojima se oni susreću.

Bradić:

Drugovi delegati i predstavnici iz svih krajeva naše Republike. Ja vas pozdravljam i ja ću malo diskutirati. Ja sam zemljoradnik. Mi smo se ovdje danas sastali u lijepom broju i lijepo diskutiramo i pričamo, ali što diskutiramo to se neće sprovesti u djelo. Ja ću to unaprijed reći.

Pitamo se, zašto nema članova SK na selu, i to najviše dolje i gore u brdskim krajevima, nema ih niti ovdje. Bilo je oko 1956. i 1957. godine mnogo više članova SK na selu, možda više nego u gradu. Pitamo se, zašto ih sada nema? Svaki član SK, kad dobije neko namještenje, onda zaboravi na članstvo SK, na dužnosti u svim društvenim forumima, na obaveze koje treba sprovesti u onim selima gdje živi.

Mi znamo da je poslije VIII kongresa SK održan I i II, a sada i III plenum. Naš Stari govori kakvo treba biti naše rukovodstvo, kako smo se mi komunisti

pasivizirali, kako smo se povukli, kako neki klipove bacaju u točkove. Sada govorimo o privrednoj reformi, o problemima u poljoprivredi. Evo ja sam već 10 godina aktivista u svim društveno-političkim forumima i rukovodstvima, imam više funkcija i rukovodilac sam u selu. Ali do danas u Donjem Hruševcu i onim krajevima nije nitko održao predavanje o VIII kongresu SK, o V kongresu SSRN Hrvatske, Statutu općine, Jugoslavenskom ustavu. Ne znamo što je Statut, ne znamo što su privredne mjere. Niti ja znam, niti znaju drugi. Nikome se tamo neda. Nitko neće održati predavanje o zdravstvu, veterinarstvu, stočarstvu, svinjarstvu, ratarstvu, itd.

Još do danas nije traktor uzorao brazdu u Donjem Hruševcu a mi samo pričamo kako treba unaprijediti stočarstvo, vinogradarstvo, peradarstvo i sve ostalo. A to nema ekonomske veze, ako mi tu samo pričamo.

Imamo agronoma: drugovi on svoju plaću bere i šeće se po cesti. Međutim, nije njegova dužnost da ide po cestama, nego po livadama i oranicama. Mi imamo samo figuru agronoma. Kako se onda ne bi pasivizirali? Zašto smo mi komunisti? Idemo na jedan sastanak, idemo na drugi sastanak, gubiš vrijeme, pošalješ zapisnike, a oni se niti ne pročitaju.

Imamo zadrugu koja skuplja šlipere, prodaje ugalj po 80 dinara a mi prodajemo za 40 dinara. To je izrabljivanje poljoprivrednog proizvođača. Jeste drugovi izrabljivanje. A mi to svi gledamo i to svaki dobro znade. A onda se kaže »to su naši, neka rade«, a onaj seljak ima 10 jutara zemlje i nabiješ mu porez. On isto tako mora imati svoj dobitak. A zadruga vara seljaka. Pa kako bi onda bio komunist, kad zadruga vara. Ja imam sigurno 50 ljudi koji bi htjeli biti komunisti, a ne znam zašto? Imamo jabuku ali gnjilu i svinje je jedu. Imaš šljivu a nemaš je kome prodati.

Nije to samo u Donjem Hruševcu nego i Strezevu i drugdje. Imamo školu a ona se iskrivila; naša djeca idu na pašu, ona koja bi trebala da idu u osmo-ljetku, a ljudi žele ekonomsku bazu, opći napredak, žele da osiguraju život, ovdje na ovoj zemlji. Ali toga nema.

Ideš kupiti gnojivo u zadrugu, a tu ti svi lažu. Ako tražiš gnojivo za jesen onda ti da isto kao i ono za proljeće. Ako tražiš za proljeće onda će ti dati ono za jesen i tvrditi kako je to baš za proljeće. Nema da je to ova ili ona sorta, nego jedna koja služi za sve. Međutim agronom kod koga sam ja bio, on je napisao da je ovo za to, a ono za to, ovaj u zadruzi prodaje za sve. Onda mi varamo poljoprivrednike. Kako bi onda išli u organizaciju SK, kako bi onda mogli biti organizirani na selu, kako ćeš ljude dovući u organizaciju, kada to sve ide mile-lale, niko nikome nije odgovoran. Dokle ćemo tako?

Pitam se zašto je otišlo 700 ljudi, koji su bili u Zagrebu zaposleni, ostavili su svoje i otišli u inozemstvo? Ima vikend kuću i parkete, a ovdje gore ima kuću sa šupom i možda kola. Ovaj drugi se vozi u kamionu, ima traktor, pa tamo živi.

Pitam se zašto mi nemamo žitarica i kukuruza? Ostali su stari ljudi, zemlja je neobrađena, mlađi su otišli u Njemačku. Sada stari idu na općinu i traže socijalnu pomoć, a imaju 10 jutara zemlje. Kažemo — 30 mtc na 1 jutro može izrasti, to je 300 mtc, ali mu onda nabiju porez bez obzira da li ovome koji na 10 jutara ima 300 mtc ili onaj koji ima 10 jutara a ne izraste mu niti 10 mtc po 1 jutru. Nisu stari krivi što su mladi otišli. Mi pak od konferencije na konferenciju pričamo i pričamo, i na Saboru i na kotaru i to uvijek tako prolazi. Jedamput ćemo morati mijenjati takve pojmove.

Znamo, ljudi bježe. Moji drugovi sada isto tako budu bježali. Reći će nam, postali ste rukovodioci a sada ljudi bježe. Slabi smo onda rukovodioci kada ljudi bježe od Pokupskog prema Gorici, a kome će sada reći kad ljudi bježe dalje. Sada imamo 20 ljudi za koje znamo da se hoće iseliti. Gore smo razvukli struju, a tko će zemlju obrađivati? Što će biti sa zemljom? A imaju ljudi mnogo zemlje i moglo bi se podići selo kad bi mi komunisti imali više morala i upravni organi isto tako.

Summary

LEAGUE OF COMMUNISTS IN VILLAGE

Economical and social reform in Yugoslavia requires certain changes in organizational structure and methods of activity in socio-political organizations. As a matter of fact they have to adapt to the new conditions brought about by the economical reform. This was the main topic of consultative meetings of village organizations of the League of Communists held last year in Croatia. Materials from these meetings have been analysed by the author. Accent is given on open problems and difficulties in previous work of village organizations. The most interesting part concerns with the changes in the social structure of members in village organizations. Peasant-members are decreasing in number which strongly influences upon the work of these organizations. Repercussions of this fact have been analysed together with many other actual problems of village organization of the League of Communists.

Резюме

КОМУНИСТЫ В ДЕРЕВНЕ

Автор в этой статье обсуждает проблемы организованности и строительства сельских организаций СК в деревне. Основой этой статьи послужил: «Обзор» на совещания в связи с работой коммунистов в деревне», который написали специальные сотрудники Аграрного института Владо Цветичанин, Светозар Ливада Владо Пулиз. Авторы пользовались материалами которые касаются совещаний состоявшихся в прошлом году во всех общинских центрах С Р Хорватии (доклады, отчеты, протоколы, личные примечания и замечания).

Целью статьи является желание указать, во время доклада и проведения реформы СК в деревне, на открытые проблемы и затруднения в бывшей до сих пор деятельности сельских организаций СК и ее членов в деревне, с чем надо считаться по мнению авторов, при определении роли и места СК, а также и при установлении новых методов работы СК в новых условиях развития нашего общества.